

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЧТЕІ ДТЕУ
від 03 травня 2024 р.
(протокол №8, п.4)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказом ЧТЕІ ДТЕУ
від 03 травня 2024 р., №5

ПОЛОЖЕННЯ

**про дотримання академічної доброчесності,
запобігання та виявлення академічного плагіату у
Чернівецькому торговельно-економічному інституті
Державного торговельно-економічного університету**

1. Загальна частина

1.1. Положення про дотримання академічної доброчесності, запобігання та виявлення академічного плагіату (далі - Положення) у Чернівецькому торговельно-економічному інституті Державного торговельно-економічного університету (далі - ЧТЕІ ДТЕУ) розроблене на підставі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016р. №261.«Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (зі змінами від 03 квітня 2019 р. № 283), Постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. №656 «Порядок затвердження рішень про присвоєння вчених звань» (зі змінами 25 квітня 2018 р. № 308), Постанови Кабінету Міністрів України, «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами 15 липня 2020 р. № 607), Етичного кодексу ученого України, затвердженого постановою Загальних зборів Національної академії наук України (постанова №2 від 15квітня 2009 р.), Листа МОН України від 26 жовтня 2017 року №1/9- 565, Статуту ДТЕУ, Положення ЧТЕІ ДТЕУ та інших нормативних документів Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету.

1.2. Положення розроблено з метою запобігання плагіату в наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних і навчальних текстах за авторства науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти ЧТЕІ ДТЕУ; забезпечення дотримання ними академічної доброчесності та принципів і вимог наукової етики; вдосконалення та розвитку навичок самостійного написання текстів і добросовісної роботи з джерелами інформації; активізації свідомої відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

1.3. Положення є складовою системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ЧТЕІ ДТЕУ.

1.4. У Положенні визначено перелік видів текстів навчальних, академічних, кваліфікаційних і наукових, що підлягають перевірці на плагіат, та передбачено порядок організації й проведення їх перевірки з метою виявлення академічного плагіату у ЧТЕІ ДТЕУ.

1.5. За дії (бездіяльність), що Законом України «Про освіту» визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до відповідальності в порядку, визначених законодавством.

1.6. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення етики та академічної доброчесності визначається розділом 9 цього Положення.

2. Дотримання академічної доброчесності

2.1. *Академічна доброчесність* – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри дорезультатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2.2. *Дотримання академічної доброчесності педагогічними, та науково-педагогічними працівниками передбачає:*

2.2.1. Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей інших осіб.

2.2.2. Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.

2.2.3. Надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність.

2.2.4. Контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти в навчальному процесі та науковій діяльності.

2.2.5. Об'єктивне оцінювання результатів навчання.

2.3. *Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:*

2.3.1. Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей).

2.3.2. Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

2.3.3. Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.

2.3.4. Надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

3. Порушення академічної доброчесності

3.1. Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат; самоплагіат; академічне шахрайство; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; піратство; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, приватний інтерес.

3.2. Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства, а саме:

- Копіювання чужої наукової роботи, чи декількох робіт та

оприлюднення результату під своїм іменем.

- Створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел.

- Рерайт – перефразування чужої праці без згадування оригінального автора.

3.3. Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

3.4. Академічне шахрайство передбачає будь-які дії учасників освітнього процесу змістом яких є:

- Посилання на джерела, які не використовувалися в роботі.
- Використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо).

- Проходження процедур контролю знань підставними особами.
- Списування.
- Повторне використання раніше виконаної іншою особою письмової роботи (лабораторної, контрольної, індивідуальної, курсової, випускної кваліфікаційної роботи (проєкту) тощо).

3.5. Фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

3.6. Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

3.7. Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

3.8. Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

3.9. Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

3.10. Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

3.11. Піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав.

3.12. Вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав.

3.13. Приватний інтерес – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними або юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських та інших організаціях.

4. Порядок перевірки на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості

4.1. У ЧТЕІ ДТЕУ перевірки на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості підлягають:

4.1.1 Курсові та кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. У відгуку керівника зазначається інформація про відсутність у роботі академічного плагіату.

У випадку виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості у курсових та кваліфікаційних роботах здобувачів ступеня вищої освіти:

- до захисту – робота направляється на доопрацювання з повторною перевіркою на плагіат;

- під час захисту – знімається із захисту з незадовільною оцінкою.

Перевірку на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості здійснює Центр інформаційних технологій.

4.1.2. Навчальні та науково-методичні праці (навчальні посібники, підручники (у тому числі електронні видання), монографії, програми дисциплін, дистанційні курси тощо). У витязі із засідання кафедри щодо рекомендацій до видання навчальних та науково-методичних праць зазначається інформація про відсутність у роботі академічного плагіату. У разі виявлення плагіату, праці відправляються на доопрацювання з повторною перевіркою на наявність запозичення.

Перевірка на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості здійснюється на кафедрах інституту.

4.1.3. Рукописи статей, які надходять до редакції наукового журналу ЧТЕІ ДТЕУ. Перевірку на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості здійснює відділ науково-методичної роботи та міжнародних зв'язків.

4.2. Адміністратора системи виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості призначає директор ЧТЕІ ДТЕУ.

4.3. Загальна схема пошуку ознак плагіату з використанням відповідної системи виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості повинна складатись з наступних етапів:

- Відповідальна особа завантажує електронний варіант роботи у систему.

- Система виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості перевіряє роботу та формує звіт подібності.

- Звіт подібності передається завідувачам кафедр для аналізу та прийняття рішення.

4.4. Робота завантажується до репозитарію наукових та академічних робіт ЧТЕІ ДТЕУ.

4.5. Перевірка на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості курсових та кваліфікаційних робіт, навчальних, науково-методичних та наукових праць здійснюється на етапі представлення матеріалів робіт для розгляду на засіданні кафедри, редакційної колегії. Роботи

що підлягають перевірці, надаються авторами в електронному вигляді у представлених форматах: *.doc, *.docx, *.rtf, які не містять елементів захисту.

4.6. Перевірка на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості здійснюється з використанням відповідних технологій та комп'ютерних програм, які знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет. Для перевірки рекомендується використовувати програми Turnitin, Plagiarism Checker (Search Engine Reports), DupliChecke, CompareSuite та інші.

4.7. За результатами перевірки формується електронний звіт із зазначеним відсотком текстових збігів/ідентичності/схожості.

4.8. Для науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти всіх освітніх рівнів перевірка на оригінальність текстів та виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості здійснюється безкоштовно.

4.9. Результати перевірки можуть бути оскаржені автором через подання апеляції на ім'я директора у 3-й термін після офіційного визнання наявності плагіату. За наказом директора створюється апеляційна комісія по розгляду апеляції, до складу якої повинні входити авторитетні наукові та науково-педагогічні працівники, голова профспілки працівників інституту, представники органів студентського самоврядування (якщо плагіат виявлено у здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр», «магістр»), інші особи (за їх згодою). Апеляція розглядається апеляційною комісією у 3-денний термін після виходу наказу про створення апеляційної комісії, якщо інший термін не зазначено в наказі. Висновок комісії оформлюється відповідним протоколом.

5. Визначення рівня оригінальності текстів

5.1. Цим Положенням встановлюються такі рівні оригінальності текстів (табл. 1):

- *високий рівень*: текст вважається оригінальним і не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням, звіт про результати перевірки програмою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості передається на розгляд на засіданні кафедри, редакційної колегії, вченої ради інституту;

- *рівень вище середнього*: наявні незначні ознаки академічного плагіату в межах визначених відсотків для різних видів робіт за шкалою оцінювання, необхідність перевірки окремих посилань на першоджерела для цитованих фрагментів визначає кафедра (редакційна колегія, вчена рада інституту) за результатами звіту про перевірку програмою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості;

- *середній рівень*: у тексті наявні ознаки академічного плагіату, але матеріал може бути прийнятий за умови доопрацювання з обов'язковою наступною перевіркою на оригінальність доопрацьованого твору, звіт про результати перевірки програмою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості передається на розгляд на засіданні кафедри, редакційної колегії, вченої ради інституту;

- *низький рівень*: наявні істотні ознаки різних видів плагіату, рукопис до розгляду на засіданні кафедри, редакційної колегії, вченої ради інституту не

приймається за результатами звіту про перевірку програмою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості.

5.2. У системі запобігання академічного плагіату у ЧТЕІ ДТЕУ як критерій оригінальності творів використовується показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманих за допомогою програмно-технічних засобів перевірки на виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості і зменшений на відсоток правомірних запозичень.

5.3. Для визначення рівня оригінальності текстів застосовується шкала оцінювання, що передбачає розподіл відсотків оригінальності тексту, визначений для різних видів робіт, що підлягають перевірці.

Таблиця 1

Шкала оцінювання рівня оригінальності тексту

Рівень оригінальності тексту	Для рукописів кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти другого освітнього рівня (магістр), монографій, рукописів наукових статей	Для рукописів кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти першого освітнього рівня (бакалавр), рукописів підручників, навчальних посібників	Для курсових робіт здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «молодший бакалавр», «бакалавр»	Рекомендована дія
<i>високий</i>	понад 80%	понад 75%	понад 60%	Текст вважається оригінальним і не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням
<i>рівень вище середнього</i>	від 60% до 80%	від 55% до 75%	від 40% до 60%	Наявні незначні ознаки академічного плагіату в межах визначених відсотків для різних видів робіт за шкалою оцінювання, необхідність перевірки окремих посилань на першоджерела для цитованих фрагментів
<i>середній рівень</i>	від 40% до 59%	від 35% до 54%	-	у тексті наявні ознаки академічного плагіату, але матеріал може бути прийнятий за умови доопрацювання з обов'язковою наступною перевіркою на оригінальність доопрацьованого твору
<i>низький рівень</i>	менше 40%	менше 40%	-	Наявні істотні ознаки різних видів плагіату, матеріал до розгляду не приймається

5.4. Виявлені у тексті збіги, запозичення, схожості вважаються правомірними, якщо вони є:

- власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, у т.ч. найменуваннями установ, назвами праць, які досліджувалися у творі, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);
- усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;
- належним чином оформлені цитуваннями;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним в інших творах), якщо воно допускається редакційною політикою видання; - сталими методиками розрахунку елементів конструкцій, вузлів, характеристик, показників тощо.

5.5. Показники оригінальності текстів (у %) можуть бути змінені за рішенням випускових кафедр, вченої ради, редколегії, оргкомітету та фіксуються у відповідному протоколі засідання з урахуванням специфіки спеціальностей із зазначенням підстав такої зміни, але не може бути суттєво нижчою за рекомендовані.

6. Попередження академічного плагіату

6.1. Для попередження академічного плагіату у ЧТЕІ ДТЕУ проводяться такі заходи:

6.1.1. Використання інституційного репозитарію наукових і навчально-методичних праць, кваліфікаційних та курсових робіт (далі – репозитарій) на базі бібліотеки ЧТЕІ ДТЕУ.

6.1.2. Використання комп'ютерної програми для внутрішньої перевірки текстів на наявність академічного плагіату.

6.1.3. Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед студентів на лекціях, семінарах з питань наукової етики, запобігання та виявлення плагіату у кваліфікаційних роботах та наукових працях.

6.1.4. Ознайомлення педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти з цим Положенням.

7. Відповідальність науково-педагогічних працівників за порушення академічної доброчесності

7.1. За порушення академічної доброчесності педагогічні та науково-педагогічні працівники ЧТЕІ ДТЕУ можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

7.1.1. Відмова в присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання.

7.1.2. Позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання.

7.1.3. Відмова в присудженні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії.

7.1.4. Позбавлення права брати участь у роботі визначених Законом України «Про освіту» органів чи займати визначені законом посади.

7.1.5. Звільнення з ЧТЕІ ДТЕУ.

7.2. За порушення академічної доброчесності педагогічні та науково-педагогічні працівники ЧТЕІ ДТЕУ можуть бути також притягнені до дисциплінарної, адміністративної та / або кримінальної відповідальності.

8. Відповідальність здобувачів вищої освіти за порушення академічної доброчесності

8.1. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

8.1.1. Повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен).

8.1.2. Повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми.

8.1.3. Відрахування з Інституту.

8.1.4. Позбавлення академічної стипендії.

8.1.5. Позбавлення наданих ЗВО пільг з оплати навчання.

8.1.6. Відмова у присудженні відповідного ступеня вищої освіти.

9. Організація роботи Комісії з питань етики та академічної доброчесності

9.1. Для виконання норм цього Положення, Етичного кодексу ученого України, Етичного кодексу здобувачів вищої освіти створюється Комісія з питань етики та академічної доброчесності (далі – Комісія). Комісія створюється як незалежний орган і керується у своїй діяльності Конституцією України, законодавством у сфері освіти та вищої освіти, нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України, Статутом ДТЕУ, Положенням ЧТЕІ ДТЕУ, Правилами внутрішнього розпорядку, іншими нормативними документами ЧТЕІДТЕУ та цим Положенням.

9.2. Комісія наділяється правом одержувати і розглядати заяви про порушення питань етики та академічної доброчесності, надавати пропозиції адміністрації інституту щодо притягнення до академічної відповідальності.

9.3. Персональний склад Комісії затверджує вчена рада ЧТЕІ ДТЕУ терміном на один рік. Зміни до складу затверджуються рішенням вченої ради ЧТЕІ ДТЕУ.

9.4. Організовує роботу та керує діяльністю Комісії голова, який у межах своєї компетенції: скликає засідання Комісії; головує на засіданнях; організовує підготовку до розгляду матеріалів, передбачених цим Положенням. У разі потреби голова Комісії залучає до роботи експертів та консультантів. При відсутності голови Комісії його функції і обов'язки виконує заступник голови Комісії. Секретарем Комісії призначається один із членів Комісії.

9.5. До складу Комісії можуть бути залучені заступники директора, завідувачі кафедр, здобувачі вищої освіти, провідний юрисконсульт, експерти з питань розгляду порушення.

9.6. Комісія розглядає заяви про порушення норм цього Положення від

педагогічних та науково-педагогічних працівників, співробітників, здобувачів вищої освіти, а також за заявою сторонніх осіб, доручень Міністерства освіти і науки України, установ, організацій, підприємств. Заява пишеться на голову Комісії та обов'язково зазначаються особисті дані заявника.

9.7. Організаційною формою роботи Комісії є засідання, які скликаються відповідно до затвердженого плану роботи та за необхідності розгляду заяв. Засідання Комісії є легітимним за умови участі в ньому не менше двох третин усіх членів Комісії.

9.8. Рішення приймаються голосуванням та оформлюються протоколом, який підписується головою (заступником голови) та секретарем. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засіданні Комісії.

9.9. Комісія раз на рік звітує про свою роботу перед вченою радою ЧТЕІ ДТЕУ.

9.10. На засідання Комісії запрошуються заявник та особа, відносно якої розглядається питання щодо порушення норм етики та академічної доброчесності.

9.11. Комісія за результатами проведених засідань готує вмотивовані рішення у вигляді висновків щодо виявлення чи не виявлення порушень норм цього Положення. Зазначені висновки подаються директору для подальшого вживання відповідних заходів.

9.12. Основні повноваження Комісії:

9.12.1. Популяризувати принципи етики та академічної доброчесності серед інститутської спільноти.

9.12.2. Розробляти пропозиції щодо підвищення результативності впровадження принципів дотримання академічної доброчесності та етики в освітній, науковій, виховній та інших видах діяльності та надавати на затвердження вченої ради ЧТЕІ ДТЕУ.

9.12.3. Здійснювати консультивання щодо недопущення порушень норм етики та академічної доброчесності серед педагогічних та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та співробітників інституту.

9.12.4. Одержувати, аналізувати та використовувати для прийняття вмотивованого рішення необхідну інформацію.

9.12.5. Інші повноваження відповідно до вимог чинного законодавства України та нормативних документів ЧТЕІ ДТЕУ.

10. Права особи, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності

10.1. Особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності має такі права:

10.1.1. Ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження.

10.1.2. Особисто або через уповноваженого представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати

участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності.

10.1.3. Знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності.

10.1.4. Оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

11. Заключні положення

11.1. Це Положення затверджується рішенням вченої ради ЧТЕІДТЕУ та вводиться в дію наказом директора.

11.2. Зміни та доповнення до Положення вносяться рішенням вченої ради ЧТЕІ ДТЕУ та вводиться в дію наказом директора.